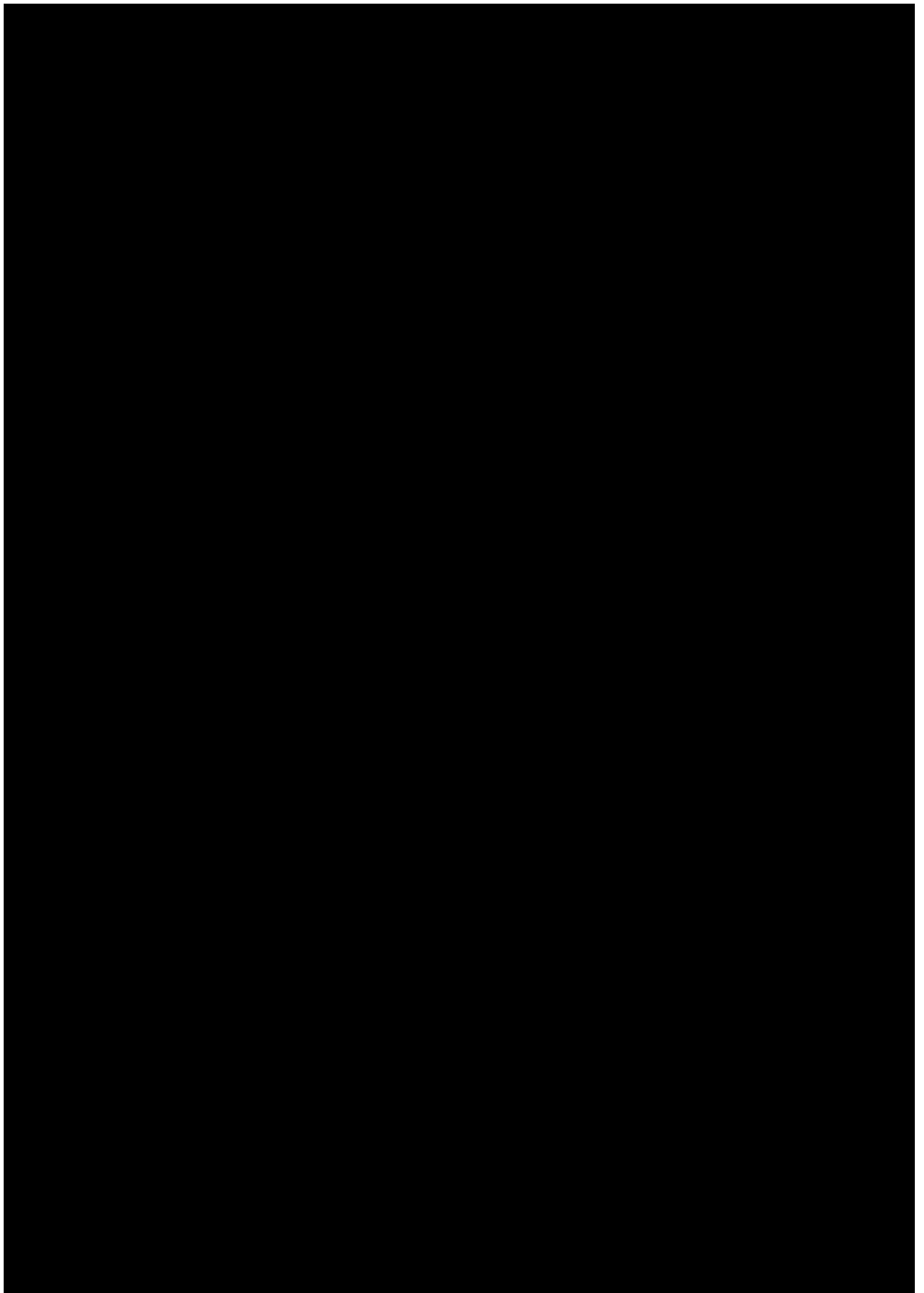

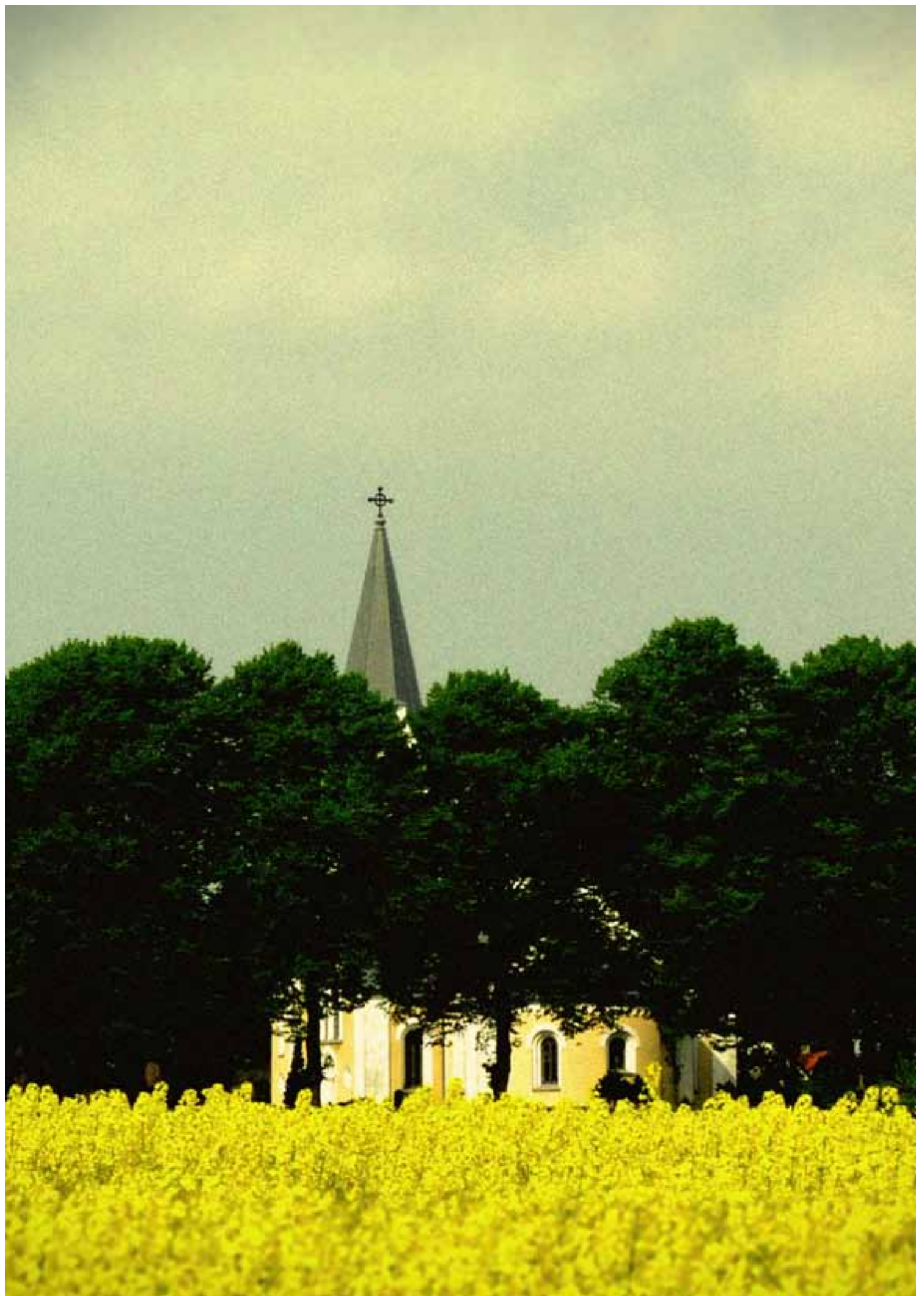
SKÅNERESAN

av Olle Svalander

INNEHÅLL:

Förord	5	Fiendeland	113
Där alla vet vad du heter	9	Det fula i kråksången	117
Myggmedel och trängselskatt	15	Dinosaurieben	121
En svag lukt av tång	20	Pollenkungen letar ufo	126
Barfotavuxna	25	Lustfyllt svårmodiga känslor	132
Djupa, djupa	31	Vulgoskåne	137
Upp mot en vägg	36	Den skånska myllan	142
Hosta i Hörby	42	Tvärstopp i Svedala	146
På landsvägen	48	Världens dyraste kaffe	150
Piratens verklighet	52	Vilda västern	158
Hunger och blues	57	Kanske är det hingstar	164
Kunskapsluckor	62	Hål i huvudet	168
When in Skurup	68	Skalbaggar och plan	173
Våra namn i vatten	72	En doft av kola	179
En tweet i granit	77	Spöken	184
Arlöv i underlandet	81	Kylan mellan människor	188
En väg utan namn	85	Malmö- en ansiktslyftning	192
Åkerns guld och själens skuld	91	Gladlynt och välnärd	204
Country och Jesus	97	Tre gånger Gunnar	208
Alienerad subkultur	101	Skånes Mississippi	214
En pumas hjärta	105	Skåne på en knappnål	221
Som ett naan-bröd	109		

DÄR ALLA VET VAD DU HETER

Nej, Smygehamn för fan. Det är nästa by här borta. Det är fotbollslandskamp på tv på restaurang Amalfi i Beddingestrand. Med en av byns åretruntboende, några sommargäster och ett par andra fyllon har jag blivit lovad att se första halvlek av Sveriges strapatser på tv-apparaten. Målvakten Andreas Isaksson är kvällens hjälte.

- Direkt från Smyge till Juventus!
- Spelade han inte i Trelleborg? frågar jag.

Tystnad. Och ekot av min fot som trampat i klaveret.

Den åretruntboende förstår att det är allvar. Han ställer ner sitt vinglas och vänder sig mot mig.

- Smy. Ge. Hamn, säger han långsamt. Isaksson är från Smygehamn.
- Jag har gjort mål på han, fyller en annan man i.
- Det är nästa by, säger den åretruntboende.

Jag försöker säga att jag vet att Isaksson är från Smyge och var det ligger, men det är som att mina ord inte når fram.

- Du åker ett par kilometer ditåt, fortsätter han.
- Jag bor här, säger jag.

Ingen lyssnar. Nu är det Isaksson det handlar om. Isaksson från Smygehamn.

Restaurang Amalfi är en pizzeria vid väg nio. Den ligger mitt emot macken på vägen till, eller ifrån, stranden. Här kan man äta och bada och lyssna på musik på lördagar. Amalfi nämns inte i Guide Michelin men de har rättigheter. På vintern håller de mest stängt, som det mesta längs sydkusten. Jag har en kilometer hem.

Känner du dig hemma i Skåne? Frågan kommer ofta från dem som stannade kvar i Stockholm. Jag vet inte. Hur länge har jag bott här? Hur många nya vägar, hur många nya människor? Var befinner jag mig egentligen?

Att inte veta var jag befinner mig har alltid varit ett problem. Jag vill alltid i väg, men jag är alltid rädd för att komma bort. Det är något med den okända stigen, den mindre använda vägen, som både lockar och skrämmer. Jag vill gärna

svänga in på den, men för varje kilometer blir jag mera orolig. I min hjärna rullar jag alltid ut ett snöre efter mig för att hitta tillbaka, men snöret är aldrig långt nog. Förr eller senare tar det slut och då står jag där med en klump i magen.

Att köra fel är det värsta jag vet. Om jag kommer in på fel väg blir jag stressad och nervös och hittar jag inte tillbaka direkt blir jag orolig och får ångest på riktigt. Ett par kvarter fel i en främmande stad kan göra mig alldeles oproportionerligt stressad. Känslan är som att falla mot ett stort djup: Allt annat är bättre. En gång när jag körde tokfel i Malmö fick jag sån panik att jag åkte raka vägen hem så snabbt jag kunde. Det var det enda jag orkade göra.

Min brorsa som är psykolog säger att själen har man alltid med sig. Det är just det som är mitt problem. Men, om man kör väldigt fort i sköna kurvor kan man skaka av sig den, i alla fall för ett tag.

Min fru tycker inte det är någon stor sak att köra fel. Man kommer ju oftast fram i alla fall, är hennes tes. Jag har länge hävdat att hon saknar lokalsinne men den senaste tiden har jag undrat om det inte är fel. Själv ägnar jag det mesta av min energi åt att positionera mig. Var är solen? Var är havet? Var kom jag in? Vart ligger norr? För mig är det en fråga om trygghet. Hon bryr sig inte mycket. Hon tar reda på vart hon ska och sen tar hon sig dit. Hon känner ingen ångest om hon skulle hamna lite snett.

Det finns folk som menar att män har bättre lokalsinne eftersom stenåldersmännen var ute och jagade medan stenålderskvinnorna var hemma, och att de män som hittade hem med kött fick ligga med kvinnorna medan de andra var vilse, varför manliga hitta-rätt-gener gick i arv. Jag är skeptisk. Jag tror att män oftast varit de som snott åt sig kartan. De flesta äldre män har ju gjort lumpen och lärt sig orientera och tycker att de bör sköta den detaljen. Så är det för vår familj. Jag glör i kartan medan hon tittar på hus och folk och hundar. Och eftersom jag alltid kollat i kartan är jag bättre än henne på det. Skulle den genetiska förklaringen stämma så är den i alla fall inte aktuell längre. I dagens Skåne är det inte förmågan att orientera sig i ospårad terräng som avgör vem som överlever. Landet är fullt av vägar, skyltar, kartor, gps:er och vägvisare. Lokalsinne i traditionell betydelse är lika viktigt som att kunna flå en älg med flintkniv. Idag överlever den som kan hantera överflödet av information och sortera ut det viktiga, och för att göra det gäller att man håller sig lugn. Som min fru.

Men åter till frågan. Är jag hemma i Skåne?

Jag vet inte hur jag ska svara. Jag rör mig rätt obesvärat i Malmö, men känner jag mig hemma? Verkligen inte. Hur är det ute på landsbygden då? Nej. Eller jo.

Jag känner att jag har rätt att vara där, jag ser saker jag kan relatera till och kan slappna av. Jag har börjat lära mig hur lång tid det tar att komma hem från Sjöbo och Höör och det gör mig trygg.

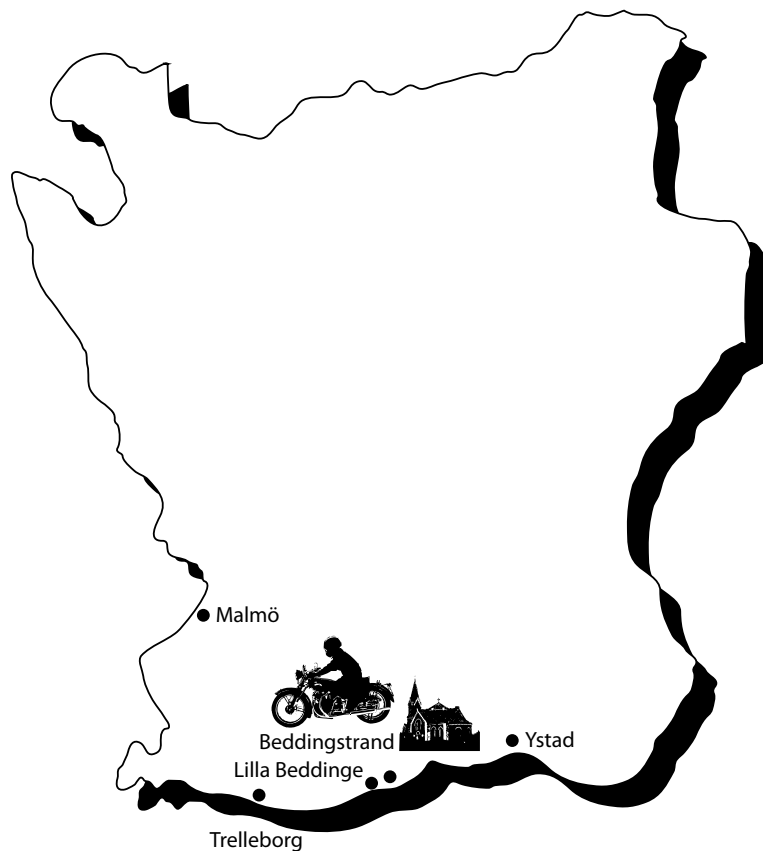
En begåvad och skolad terapeut skulle kanske peka på hur min komma-vilse-ångest liknar min var-befinner-jag-mig-i-livet-och-vem-är-det-egentligen-som-styr-ångest? Hon eller han skulle kanske hjälpa mig att sätta ett koppel på odjuret som krälar på botten av det djup jag är rädd att falla ner i. Men jag har hört att sådana där terapeuter kostar hiskeliga pengar. En bra inplastad mc-karta är mycket billigare.

Men nu byter jag ämne. Är jag hemma? I Beddinge, bland barnfamiljer och campingfyllor, kebabpizzor, foppatofflor och sydkustsunk?

Ja, varför inte?

Kan detta bli min fasta punkt?

Det vet jag inte. Ge mig en fast punkt och jag ska rubba världen, säger Aristoteles, men varför ska man rubba världen? Jag skulle nöja mig med en trevlig pub som är öppen året runt, ett ställe där folk vet vad man heter.

Beddingestrand

Typ av plats: Fiskeby som vuxit med sommarhus och permanentus i alla möjliga byggnadsstilar, genomkorsad av en väg.

Befolkning: 678 (på sommaren kan man lägga till en nolla på siffran.)

Areal: 100 ha (motsvarar ca 160 fotbollsplaner. En av dessa fotbollsplaner heter Thurevallen, där lirar Lilla Beddinge BK.)

Roligast: Att gå eller springa eller sola på den milslånga sandstranden.

Vackrast: Stranden.

Vattenhål: Amalfi eller Beddingestrands Pizzeria på andra sidan gatan.

Sorgligast: Att restaurang Pärlan med

utsikt mot horisonten tillåts stå och förfalla.

Storstadscommentarer: Båstad för förortsmänniskor. Lås bildörrarna nu, barn! Vi kör igenom ett sånt där litet samhälle där folk kan få för sig vad som helst. Vad gör folk här på vintern?

Bäst: Glasskiosken vid väg 9. Värld hela resan.

Så fjäskar du med lokalbefolkningen: Beröm Beddinge GK:s golfbana. Öppet året om!

Övrigt: Det finns en liten fiskaffär. Det gäller bara att hitta den.

**Veckans
pris!**

MYGGMEDEL

4990
/st

MYGGMEDEL OCH TRÄNGSELSKATT

En skylt utanför Ica berättar att veckans vara är myggmedel. Det är smällkalla februari och mer snö än nånsin. Har den skyltansvarige glömt att ta ner skylten, har han tagit ner skylten för gott, eller är detta ett utslag av galghumor? Jag tänker länge på det.

Folk tittar när jag fotograferar skylten. Det känns inte bra. Jag vill inte vara den som dundrar in i en by och skrattar åt folk. Men en vinterkampanj för myggmedel måste förevigas.

I Stockholm bodde jag i Årsta. Ett område alldeles intill en av stadens tullar. Tyvärr låg det just utanför och därmed var det som om vi inte riktigt räknades. Årsta fanns inte med på tunnelbanans karta över Stockholms innerstad. Gränsen gick precis bredvid. Från Stockholms city är det ibland närmare till New York än till förorten och för somliga, vars lägenheter fanns med på kartan, var en tur till Årsta som att åka till månen. Jag hade inget dåligt liv i Stockholm. Men det där drev mig till vansinne. Detta att folk vände sig inåt. Med lokaltrafiken var det alltid lite dyrare för oss ”där ute” och Dagens Nyheter skrev bara om det som hände innanför tullarna. Så kände jag. Jag ville att de skulle skriva om mig. Jag ville in men jag kände mig utanför.

En dag satte politikerna upp elektroniska övervakningskameror som bötfällde alla som tog sig in i innerstaden. De kallar det trängselskatt men alla utanför vet att det bara är ett sätt att skilja oss där ute från dem där inne. Det kostade mig att köra in. Att köra i väg var gratis. Jag stack.

Nu är jag här. I Lönsboda. En by i nordöstra Skåne. Här slipper man i alla fall trängselskatt.

På anslagstavlan i affären hänger erbjudanden. Några handlar om snabba pengar. Flera handlar om att gå ner i vikt. Det är pulver och piller och Cambridgemetoden. En lapp berättar om en flicka i Trondheim som gått ner 15 kilo. Här kan man bli både rik och smal på samma gång. Och man kan lära mig spanska. Rik, slank och spansktalande, det vore nåt. En annan lapp bjuder mig att följa

med på en bussresa till Bordershop i Puttgarten. Sextio liter får jag köpa. Det borde klara vem som helst igenom vintern.

Det var dåligt samvete som tog mig hit mitt i vintern. Det är också en drivkraft. Om man kunde driva fordon med dåligt samvete skulle jag kunna resa jorden runt på Hondan utan att behöva tanka.

Man räcker liksom aldrig till. När jag klappar den ena katten får jag dåligt samvete för att jag inte klappar den andra. När jag skriver om söder får jag dåligt samvete för att jag inte skriver om norr.

- Så är det, sa min granne när han hjälpte mig att knuffa igång Hondan.
- Alla som skriver om Skåne har dåligt samvete för nordöstra delen.

Grannen vet allt.

Jaha, tänkte jag. Det gav mig ingen tröst. Man vill ju ge alla deras välförtjänta uppmärksamhet. Att få läsa om sin trakt är viktigt. Syns du inte så finns du inte. Det är hemskt. Det är alltid nån ort som glöms bort. Att bli ignorerad av medier är för somliga som att inte bli sedd av sina föräldrar. Som att inte finnas på kartan.

Journalister ägnar en stor del av sin arbetstid åt att sitta på redaktionen och klaga på att de inte är ute i verkligheten. Beroende på vilken redaktion man sitter på, ligger verkligheten på olika ställen. Gemensamt är att den är ett dåligt samvete. I Stockholm hette verkligheten Fittja och Rinkeby. Människor åkte från platser som Årsta till redaktionerna i innerstaden och pratade om vikten av att befinna sig i verkligheten, som låg åt andra hållet. Detta är ett globalt problem. Har alltid varit.

I Skåne är verkligheten Lönsboda. En by i skogen full av snö. Om några månader kommer det att vara grönt här och myggor kommer att surra runt öronen på de svettiga dansparen på festplatsen. Alla som inte bunkrat billig myggolja. Nu är det svinkallt, folktomt och myggfritt.

En bit ifrån Ica ligger Helgas Restaurang. En ung tjej (varför är det alltid tjejer?) säljer kaffe. En gratistidning från ett par dagar tillbaka ligger på bordet. Kaffet är inte äckligt men jag avstår påtår. Helga själv sitter med ett par väninnor vid ett bord en bit bort. Hon vill inte snacka.

- Det finns inget att skriva om här, säger hon.

Hon har en lokal i utkanten av byn där det ska vara en stor fest i kväll. Det kan vara något att skriva om i tidningen.

Jag tror att Helga misstänker att jag ska skriva något elakt, och jag som bara vill ha en skön historia om vad som helst. Vårt samtal dör lika snabbt som en

mygga i februari. Jag går till rummet intill. Där trängs stilmöbler, kristallkronor och ett kungligt matsalsbord och små bås som på ett 50-talskafé, en bardisk med speglar och glashyllor och takhöga fönster. Jag börjar fantisera om ordensmiddagar och barkvällar med bedagade damer.

– Vad gör ni här? frågar jag tjejen med kaffet. Har ni bar?

– Nej, det är bara ett rum, säger hon. Förut var det en bilfirma, tror jag.

Jag sjunker ner i en soffa.

I Stockholm sluter man sig i cirkel, vänder ryggen åt alla andra och tillber centrum. I Skåne vänder man sig tydligen mot sydväst. Malmö och Lund. Bron. Köpenhamn. Det är där det händer. Här i nordöstra hörnet av Skåne, på gränsen till Småland, mitt i skogen, gissar jag att man är lika less på att höra om den dynamiska Öresundsregionen som jag var på att läsa om Stureplan.

”Ni skriver aldrig om oss. Och när ni skriver är det bara en massa skit.” Om jag hade fått en krona för varje gång jag hört den ... Folk vill läsa om sig själva i tidningen men prata vill de inte. Eller så är det bara jag. Jag lutar åt det senare. Det ger mig extra dåligt samvete. En skickligare person hade kommit ifrån Lönsboda med en historia som fått invånarna att sträcka på sig.

Se där, skulle de säga. Där är Lönsboda. Där är vi.

Sån är jag också. Om tidningen skriver om min by är det det första jag läser. Jag klagar på faktafelen och sen klipper jag ur artikeln och visar alla som kommer på besök.

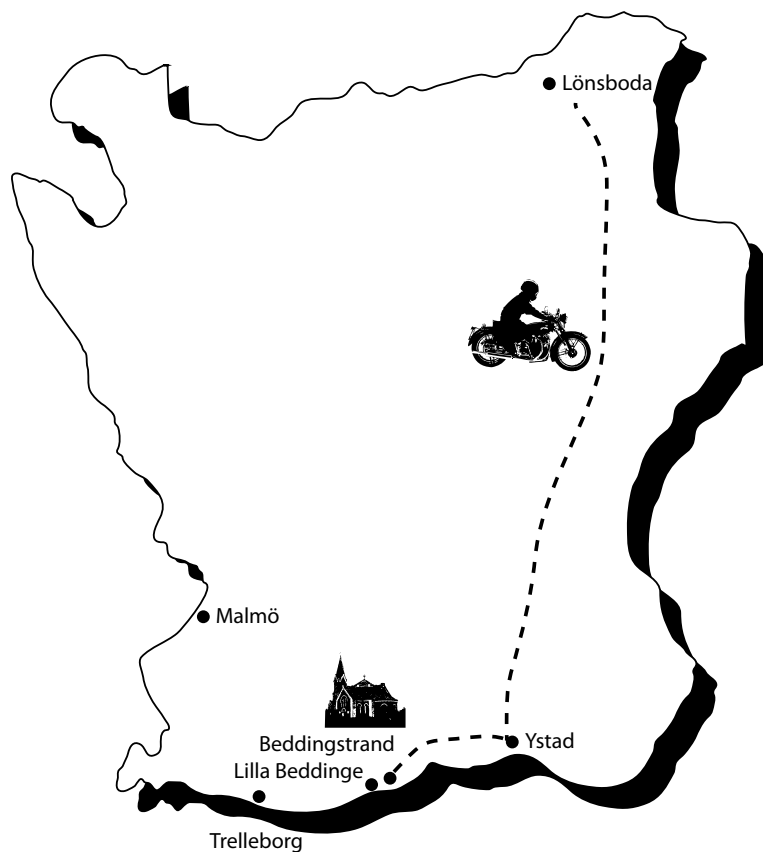
”Titta, det är vår by. Om du tittar här ser du precis samma sak som på bilden.”

Det kvittar att jag ser samma sak varje dag. Det viktiga är att någon annan har sett mig. Man vill få bekräftat att man finns. Att bara veta det räcker inte. Man vill se det i tidningen också. Det behöver inte vara en tidning. Det räcker med en karta. Så fort jag hittar en ny kartsida på internet skriver jag in min adress.

Det är ganska sorgligt: Jag kan se vilken plats på jordklotet som helst, jag kan zooma in exotiska orter och drömma mig dit men det första jag tittar på är min egen bakgård.

Sen zoomar jag in ännu mer och hoppas att satellitbilden ska innehålla en prick som är jag och en rödrandig liten prick som är katten.

Titta Rossi, skulle jag säga. Vi finns!

Lönshöja

Typ av plats: Mindre samhälle i korsningen mellan länsvägarna 119 och 121.

Läge: Tätort i Osby kommun, en av 67 byar i Örkeneds socken vid sidan av bla. Rumpeboda, Kötteboda, Tjuvön och Edema.

Befolkning: Ca. 2000.

Kommunfågel: Trana (Grus grus, Osby kommun).

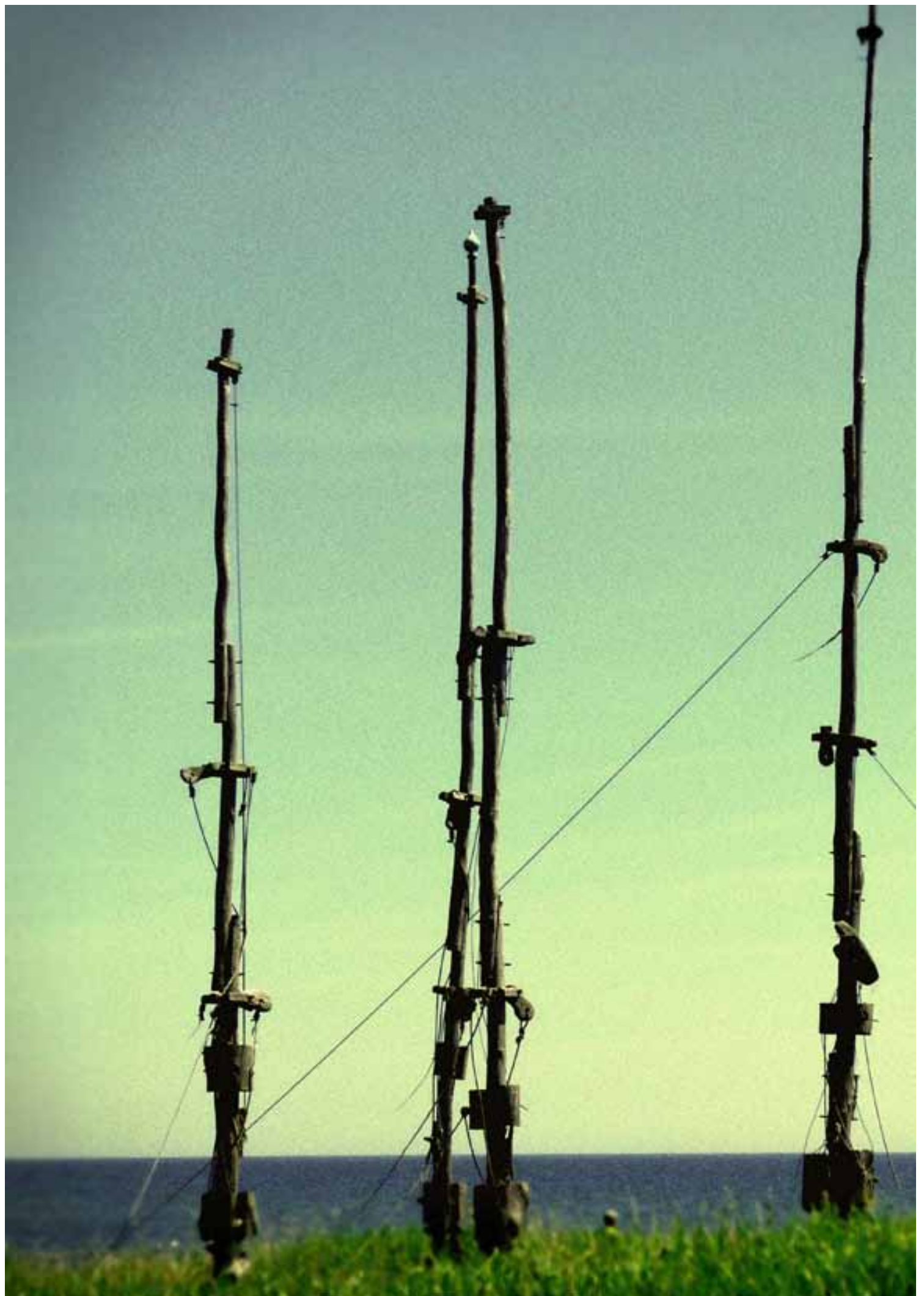
Känt för: Snapphanar, den svarta stenen diabas, korgtillverkning

Storstadskommentar: Snapphanar,

är det såna där små ankor folk matar i Stockholms ström. Diabas? Den där rockklubben vid Slussen?

Jag gillade den i början.

Så fjäskar du: Jag använder aldrig 500-kronorssedeln med Karl den elfte. (Kungen lät år 1687 bränna alla gårdar i socknen och gav också order att låta döda alla vapenföra män. När sedeln infördes 1985 vägrade vissa affärer i Lönshöja under en tid att ta emot sedeln.)

EN SVAG LUKT AV TÅNG

”**A**lla luktar tång i Trelleborg.” För ett år sedan var Elfsborgsklackens favorittramsa på Vångavallen i stort sett det enda jag kände till om landets sydligaste stad. Fotboll och fördomar. Det var allt. Och så palmerna. De mytomspunna.

Men livet har en tendens att flytta på människor och Trelleborg är en stad som många passerar, till och från Skåne. Men några stannar. Nu bor jag också i kommunen. Bland palmer och en svag lukt av tång.

Efter tio år i Stockholm fick jag nog. Det handlade kanske lika mycket om Stockholm som om mig men jag tappade lusten. Jag fick inte ut det jag ville där. Blev liksom fast i trafiken. På morgonen körde jag i min motorcykel förbi Slussen och i några minuter kände jag hur avgasluften ersattes av en doft från havet. Det luktade tång, öppna vidder och obrutna horisonter. Jag tittade på kartan och såg att jag hade bott nästan över allt i landet. Utom i Skåne.

- I Skåne är det odlingszon ett, sa mina Stockholmskamrater. Allt växer.
- I Skåne kommer våren tidigt, sa mina Malmökamrater.
- I Trelleborg växer det palmer, sa alla andra.

Toppen, tänkte jag. Här kan jag köra motorcykel och lukta på tång året om och så flyttade vi till en gård mitt emellan Trelleborg och Ystad. Och så ringde en redaktör och frågade om jag ville åka runt Skåne på mc och skriva reportage.

- Skriva om Skåne. Jag är ju helt ny?
- Skriv med ett stockholmsperspektiv då, sa redaktören.
- I så fall ... sa jag.
- Bra, sa redaktören. Du börjar i januari.

Sen kom vintern.

På min gård låg en meter snö. Men en deadline är en deadline och det finns varma kläder, och jag må vara en boråsare från Stockholm men jag har bott i Norrland så om palmerna klarar sig borde väl jag. Trodde jag.

Dagen då resan ska börja är vägen utanför min gård täckt av is. Jag gasar upp

hastighetsmätaren på Hondan i åttio men rör mig inte ur fläcken. Det är bara att ge upp och ta bilen. Nesligt, men jag har min son Sam, nio, i sidvagnen och riskerna är för stora.

Väl inne i Trelleborg luktar det faktiskt tång men några palmer syns inte. Längs strandpromenaden står det granar. Bara på skyltar finns palmer.

Ali på Palmstadens bil har bilder på sportbilar på sitt kontor. Där hänger också en karta över Mellanöstern. Ali hälsar mig välkommen till stan och bjuder på kaffe. Jag sätter mig i en röd sammetsfåtölj och värmer händerna på kaffemuggen. Ali säger att det är dåliga tider, men det går ganska bra ändå. Han klagar inte. Vi pratar inte om palmer.

Via kommunen får jag reda på hur det ligger till med träden. Vintertid förvaras de i växthus. Så var det med den palmstaden, tänker jag. Tar man in björkarna i Umeå på vintern? Tror inte det. Bär man in rosorna i Visby? Knappast. Men i Trelleborg kör man de exotiska träden på lastbil och ställer in.

Jag sökte ett subtropiskt klimat och fann en julgransallé, jag är besviken.

Sen några år tillbaka är det Jürgen som pysslar om palmerna vintertid. Jürgen låser upp hänglåset och öppnar dörren till det ena av de två växthusen där stadens stoltheter övervintrar. Termometern står på runt fyra grader. Det är i minsta laget.

– Det kostar mycket att värma upp, säger Jürgen.

Phoenix canariensis, Trachycarpus fortunei och Washingtonia sp. Så heter palmerna. Det tar ungefär två och en halv sekund för mig att blanda ihop vilka som är vilka. Hur gärna jag än vill gilla växter och odling är det alltid människor som liksom fastnar. På väg till nästa växthus berättar Jürgen att han lämnade Tyskland 1966 och hamnade i Sverige. Han har varit kock och jobbat på bananbåtar. Han säger att det var kul, ett tag. Sen blev han trädgårdsmästare.

I det stora växthuset står de verkliga bjässarna. De som sen tjugofem år pryder strandpromenaden. På sommaren. De har fått nya krukor för att må bättre, men nu är det problem i andra änden.

– Titta på kronorna, säger Jürgen. De slår i taket. På våren, när solen kommer blir det enormt varmt där uppe. De tar skada av det. Sen kommer de ut på strandpromenaden och då måste man putsa dem och då blir det bara en liten krona kvar.

Om Jürgen fick bestämma skulle man bygga ett stort palmhus så att kronorna kan utvecklas. Där man hade möjlighet att bättre vänja palmerna vid sommartemperaturen och solen. Men det är inte han som bestämmer.

Och det är, som sagt, dåliga tider. Palmhuset lär dröja.

– Jag pratar för mycket, säger Jürgen.

Jag tror att jag förstår vad han menar. Hålla käften är min sämsta gren.

Innan vi åker vidare frågar jag om jag kan gödsla mina rabatter med tång. Han tror att det går, säger han, men han har inte provat.

Minh Ngoc Hoangs resa till Trelleborg började i Hongkong. Nu serverar han maki och californian rolls på Algatan. Det är jag tacksam för. För mig, som nyinflyttad medelklasstockholmare, är en bra sushi en symbol för trygghet.

Inne på Godai Sushi dyker Veronica upp. Hon pratar också mycket. Hon jobbar på turistbyrån och bekräftar palmernas symbolvärde för Trelleborg.

– Finns det ett vykort med palmer på så är det det som folk köper, säger hon.

Sam tar en titt på misosoppan och frågar vad det är för svart som flyter omkring.

– Sjögräs, säger jag.

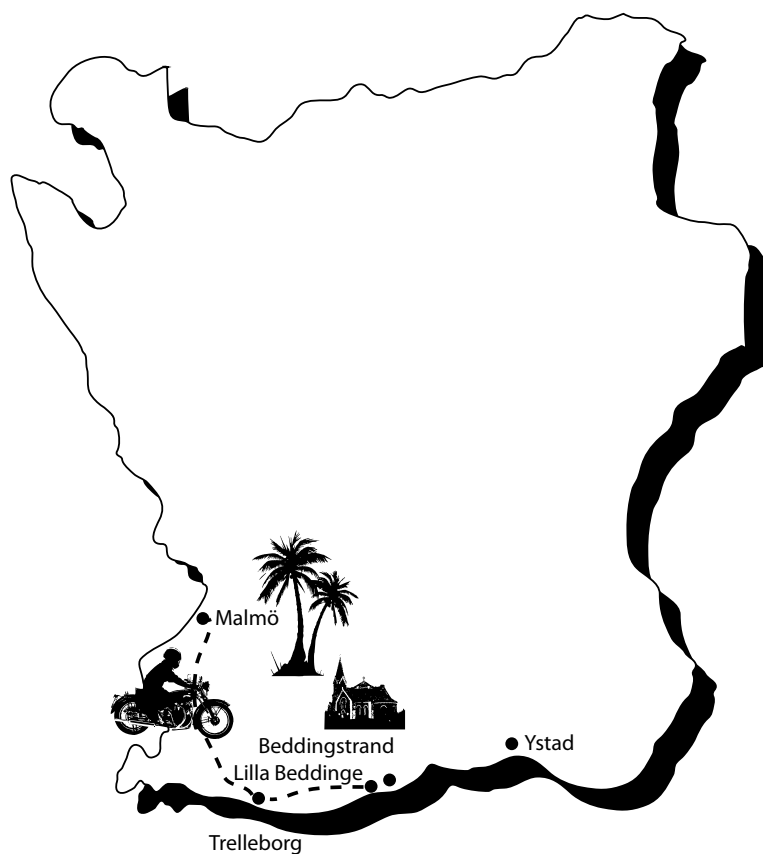
Han skjuter den sedan ifrån sig. Lukten av tång lockar honom inte.

– Vet du att det finns ställen dit folk kan åka för att bli helt täckta i tång? De tycker att det är skönt, säger han.

– Jag har hört talas om det, säger jag. Det låter som en affärsidé här i stan.

Efter lunch åker vi ut till Stavstensudde. Här landsteg Karl den tolfte efter att han varit i Turkiet och dödat och lärt sig koka kåldolmar. Nu står Sam och jag här. Det blåser och är lite kallt.

Sam står förresten inte, han rusar runt. För det är så med människor. De rör på sig. Till skillnad från palmer har människor inga rötter. De har fötter. Vissa tar aldrig ett enda steg. Vissa är alltid på väg.

Trelleborg

Typ av plats: Industri- och hamnstad.

Befolkning: Cirka 42 000 (i kommunen).

Yta: 341 km².

Kommunfågel: Småtäma (Sterna albifrons) -känns igen på sin litenhet.

Roligast: Ralf Borselis söta statyer i stadsparken.

Vackrast: Längs Hansagatan mot färjorna en förmiddag i motljus.

Vattenhål: Tre lyktor (stor stark 37:- klockan 15-18).

Storstadscommentarer: Blåsig.
Luktar tång Långbollar.

Sämst: Järnvägsstationen har fantastisk utsikt, men människor får inte åka tåg.

Så imponerar du: Visst gjorde Benny Mårtensson hela 290 mål på 497 matcher i TFF?

